

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Наталія СИЗОНЕНКО

30 серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Методика викладання соціально-політичних дисциплін»
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Освітньо-професійна програма	Політологія
Спеціальність	052 Політологія
галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
освітній ступінь	магістр
факультет	обліку та фінансів

Полтава

2021 /2022 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання соціально-політичних дисциплін» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Політологія» спеціальності 052 Політологія.

Мова викладання: державна.

Розробник: Подлесна Ганна, к. псих. н., доцент, кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін.

«30» серпня 2021 року

Розробник: Ганна ПОДЛІССНА
(підпис)

Схвалено на з'їданні кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін протокол від 30 серпня 2021 року № 1.

Затверджено завідувачем кафедри
«30» серпня 2021 року

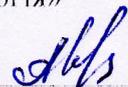
 Наталія СИЗОНЕНКО
(підпис)

Погоджено гарантом освітньо-професійної програми «Політологія»

«30» серпня 2021 року

 Анастасія НЕКРЯЧ
(підпис)

Схвалено головою НМР спеціальності «Політологія»

 Алла ЛЬЧЕНКО
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані студента (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (курс)	1
Семестр	2
Лекції (годин)	16
Семінарські (годин)	24
Самостійна робота (годин)	80
Вид підсумкового контролю	залік

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік навчальних дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: Основи педагогіки вищої школи, Актуальні проблеми сучасної політології.

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення курсу «Методика викладання соціально-політичних дисциплін» – формування системи знань та вмінь, необхідних для викладання соціально-політичних дисциплін, озброєння майбутнього викладача суспільно-політичних дисциплін змістом і педагогічними засобами навчання, знаннями та навичками, необхідними для здійснення ефективної гуманітарної освіти, національного виховання і всебічного розвитку учнів, допомогти майбутньому викладачеві вивчити проблеми вузівської методики навчання, визначити її особливості, актуалізувати розвиток професійно значущих особистих дидактичних здібностей і вмінь.

Основні завдання навчальної дисципліни формування у здобувачів вищої освіти знань про понятійно-категоріальний апарат політичної науки; ознайомлення з вимогами до навчання суспільно-політичних дисциплін Міністерства освіти і науки України; вивчення сучасних педагогічних технологій та методик викладання соціально-політичних дисциплін. Формування вмінь і навичок підготовки, проведення лекційних і семінарських занять із здобувачами вищої освіти, які вивчають політологію, розвиток їх методичної майстерності, мовлення, комунікабельності.

Компетентності:

загальні:

ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК07. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

спеціальні (фахові):

СК02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.

СК 09. Здатність професійно викладати соціально-політичні дисципліни на відповідному рівні освітньої кваліфікації.

Програмні результати навчання:

ПР 11. Володіти сучасними технологіями викладання суспільно-політичних дисциплін у вищій школі.

Методи навчання:

Програмні результати навчання	Методи навчання
ПР 11. Володіти сучасними технологіями викладання суспільно-політичних дисциплін у вищій школі.	словесні методи (лекція) практичні методи: робота з навчально-методичною літературою (конспектування, підготовка реферату)

	методи самостійної роботи вдома (усні та письмові домашні завдання) методи формування пізнавальних інтересів (метод використання життєвого досвіду) методи усного контролю (усне опитування) методи письмового контролю (написання схем, таблиць, конспектів) ігрові методи (МАК, дидактичні та психологічні ігри) комп'ютерні і мультимедійні методи: (використання мультимедійних презентацій; дистанційне навчання в системі Moodle, Google Meet)
--	--

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет методики викладання соціально-політичних дисциплін.

Наукові засади методики викладання соціально-політичних дисциплін. Методологія як наука та сучасні методологічні закономірності. Методологічні категорії, що забезпечують упровадження інноваційних технологій в методику викладання соціально-політичних дисциплін: дидактичні ідеї, дидактичні концепції, дидактичні категорії. Філософія як методологічна основа методики. Використання філософських методів наукового пізнання при дослідженні явищ і процесів політичного світу. Логічні засади методики. Забезпечення цілісності, системності й логічної послідовності викладання соціально-політичних дисциплін. Дотримання вимог (законів) логіки у викладанні. Науково-педагогічні основи методики. Основні принципи дидактики, відповідно до яких здійснюється викладання соціально-політичних дисциплін. Психолого-педагогічні основи методики: урахування специфіки психології студентської молоді, психологічних особливостей сприйняття і засвоєння науково-політичних знань, спілкування викладача з аудиторією. Методологія та методична система політологічної освіти. Предмет методики викладання соціально-політичних дисциплін. Методика викладання соціально-політичних дисциплін як наука про цілі, принципи, форми, методи і засоби викладання науково-політичних знань. Класифікація методики викладання науково-політичних дисциплін. Загальна, особлива і часткова методики. Значення методики для підвищення науково-педагогічного рівня викладання соціально-політичних дисциплін. Науково-педагогічна література із загальних питань та окремих проблем методики викладання соціально-політичних дисциплін.

Тема 2. Педагогічні засоби викладання соціально – політичних дисциплін. Навчальна, наукова і методична література з політології. Характеристика навчальної літератури як джерела інформації. Визначальна роль навчальної програми у викладанні. Зміст, структура і методичні функції навчальної програми та основні вимоги до її розробки. Підручники і навчальні посібники. Анотація вітчизняної та зарубіжної навчальної літератури з політології. Наукова література як джерело навчальної інформації: узагальнюючі праці, монографічні дослідження, статті в журналах і наукових збірниках. Основні вітчизняні і зарубіжні періодичні видання з політології, соціології і філософії. Довідкові видання — словники, енциклопедії, довідники, бібліографічні покажчики та їх функціональне призначення. Навчально-методична література (навчальні програми, плани семінарських занять, методичні розробки, збірники завдань і вправ тощо) та її функціональне призначення. Фактичний матеріал у викладанні політології. Основне функціональне призначення фактичного матеріалу в навчальному процесі, в реалізації цілей навчання. Поєднання історичного і логічного підходів у викладанні. Статистичний матеріал у системі джерел навчальної інформації. Класифікація статистичного матеріалу — міжнародний, зарубіжний, національний, місцевий. Основні зарубіжні та українські статистичні видання. Принципи використання в навчальному процесі фактичного матеріалу: критичний підхід до оцінки фактичного матеріалу, врахування конкретно-історичних умов; поєднання відносних показників з абсолютними величинами; вибір типових і перевірених фактів. Засоби унаочнення і технічні засоби навчання у викладанні політології. Засоби унаочнення і технічні засоби навчання як чинник підвищення ефективності навчального процесу. Поняття наочності у викладанні. Психолого-педагогічні основи використання засобів унаочнення. Класифікація

засобів унаочнення: за характером матеріалу, що подається (натуральні, зображувальні, умовно-схематичні); за способом зображення (образні, умовно-схематичні); за змістом (понятійні, ілюстративні); за тривалістю практики використання (традиційні, сучасні). Зовнішня і внутрішня наочність. Місце і роль технічних засобів у навчальному процесі. Основні види технічних засобів навчання: навчальні кінофільми, діапроекція, епіпроекція, звукозапис, відеозапис, навчальні і контролюючі машини, комп'ютерна техніка. Основні вимоги до використання засобів світлової проекції. Загальні вимоги до використання засобів унаочнення і технічних засобів навчання. Комплексне використання технічних засобів навчання у спеціалізованих аудиторіях. Публіцистика, твори художньої літератури і мистецтва у викладанні політології. Публіцистика в системі засобів навчання. Види творів політичної публіцистики: статті-репортажі, проблемні і науково-популярні статті, документальні нариси. Художня література і мистецтво в системі засобів навчання. Засоби і прийоми використання творів та образів літератури і мистецтва у навчальному процесі: посилення на твір, згадування образу, цитування, демонстрація, коментування.

Тема 3. Використання технічних засобів навчання Інформаційні технології та технічні засоби у навчальному процесі. Нові інформаційні технології навчання – за українськими вченими Б.Патонном, В.Грищенком, Б.Паньшиним – сукупність принципово нових схем і методів обробки даних, що впроваджуються в системи організаційного управління освітою та в системи навчань. Етапи інформатизації освіти. Етапи введення ТЗН в процес навчання як технологічної революції в освіті. Значення використання ТЗН у навчальному процесі. Три взаємопов'язані аспекти ефективного використання ТЗН: технічне забезпечення, методичне забезпечення, організаційне забезпечення. Класифікація ТЗН: за функціональним призначенням, за принципом будови та роботи, за видом навчання, за логікою роботи, за характером впливу на органи чуттів, за характером пред'явленої інформації. Функції ТЗН в навчально-виховному процесі. Використання комп'ютерів у викладанні соціально-політичних дисциплін.

Тема 4. Викладач як суб'єкт педагогічного процесу. Етика взаємовідносин викладача і здобувача вищої освіти. Педагогічна діяльність – це діяльність педагога в навчально-виховному процесі, спрямована на формування і розвиток особистості вихованців. Які властивості повинен мати педагог, щоб його можна було назвати вихователем? Що стоїть за словами «педагогічна майстерність педагога»? Безперечно, будь-яка майстерність, у тому числі й педагогічна, розкривається в діяльності, причому в діяльності ефективній. Саме таке розуміння майстерності прийняте в педагогіці. Ефективність процесу виховання багато в чому залежить від дій педагога – суб'єкта педагогічного процесу, тобто викладача, який безпосередньо й багатогранно впливає на кожний його компонент. Головне – педагог повинен зробити вихованця центральною постаттю цього процесу, його активним, свідомим, повноправним та самостійним учасником. Завдання викладача полягає в тому, щоб формувати у вихованця мотивацію, навички та вміння самовдосконалення, озброїти його ефективною методикою, прищепити почуття суб'єктності в педагогічному процесі. Впоратися з цим дуже складним завданням може тільки справжній майстер своєї справи. Викладач – у широкому розумінні слова – працівник вищої або загальноосвітньої школи; у вузькому розумінні слова – штатна посада у вищих навчальних закладах. Викладач – центральна постать у процесі навчання. Викладання соціально - політичних дисциплін не можливе без постійного удосконалення майстерності викладача. Дослідження Джозефа Аксельрода довели: хороші викладачі різняться своїм стилем та інтелектуальним потенціалом. Складові ефективного викладання: мотивація, організація, пояснення, узагальнення. Основні напрямки роботи викладача: навчальна робота, навчальна методична робота, науково-дослідницька робота, організаційно-методична робота, виховна робота, контроль за виконанням. Функції викладача у викладанні соціально-політичних дисциплін: викладач як експерт, викладач як формальний авторитет, викладач як агент соціалізації, викладач як прискорювач процесу навчання, викладач як егоїдеал, викладач як особистість.

Поняття етики у викладанні соціально-політичних дисциплін. Етичні кодекси поведінки. Заборона викладачу узурпувати свою владу над студентом, особливо у формі експлуатації та насилля в будь-яких формах. Інтелектуальний снобізм – постановка навчальних завдань, які

перевищують інтелектуальні можливості студента. Етика викладання передбачає здатність педагога орієнтувати студентів на самостійний пошук потрібних матеріалів, його вміння викликати інтерес до предмету і заставити працювати. Основні причини порушення етичних норм поведінки викладача. Особисті взаємовідносини викладача і студента: 1) запам'ятовування імен студентів, а не тільки прізвищ; 2) проведення індивідуальних консультацій; 3) пошук способів показати інтерес викладача до студента; 4) здійснення зворотнього зв'язку зі студентами. Індивідуальний підхід викладача до студентів. Типи студентів за Діком Менном: 1) піддатливі, поступливі; 2) схвильовано-залежні; 3) розчаровані робітники; 4) незалежні студенти; 5) «герої»; 6) «снайпери»; 7) ті, що шукають уваги; 8) мовчазні студенти.

Тема 5. Методи викладання соціально – політичних дисциплін. Серед основних умов, які визначають ефективність викладання-учіння, особливе місце посідають методи навчання, бо вони безпосередньо формують і визначають характер взаємин педагогів і учнів, суттєво впливають на формування суб'єкт-суб'єктних стосунків між ними. Поняття «метод навчання» досить складне, що зумовлюється надзвичайною багатогранністю процесу, який має відображати ця категорія. Г. Ващенко подав зміст загальних методів навчання і їх класифікацію. На його думку, метод навчання – це засіб або система засобів, свідомо вживаних для досягнення тих спеціальних завдань, що містить у собі навчальний процес. А. М. Алексюк визначає метод навчання як спосіб спільної діяльності вчителя і учнів, яка передбачає оволодіння учнями соціальним досвідом людства та організацію і керівництво вчителя навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Класифікація методів навчання: за джерелами отримання знань (словесні, наочні, практичні); за логічними шляхами засвоєння знань (аналітичний, синтетичний, індуктивний, дедуктивний, метод аналогії); за характером і рівнем пізнавальної діяльності студентів (пояснювальна – ілюстративна, проблемна, частково-пошукова, дослідницька). Проблемне навчання та особливості його прояву на заняттях із політології. Необхідність інтенсифікації навчального процесу, упровадження активних методів навчання в умовах глобалізації та інтернаціоналізації розвитку світу. Об'єктивна потреба впровадження проблемного методу навчання. Відмінності між продуктивними і репродуктивними методами навчання. Основні поняття проблемного навчання. Навчальна проблема і проблемна ситуація. Особливості застосування методів проблемного навчання в навчальному процесі з політології. Способи створення проблемних ситуацій. Модульно-рейтингова система навчання та її застосування в навчальному процесі з соціально – політичних дисциплін.

Тема 6. Активні та інтерактивні методи активізації навчально –пізнавальної діяльності. Проблема використання в дидактичному процесі методів активізації початково-пізнавальної діяльності учнів особливо актуальна на сучасному етапі становлення національної системи освіти і збагачення її новим змістом. Із педагогічної практики відомо, що ефективність навчання учнів суттєво знижується, коли застосовуються пасивні методи дидактичного впливу, відсутній діалог між педагогом і здобувачем вищої освіти. З метою формування особистості учня в навчальному процесі сучасна дидактика рекомендує збагачувати традиційні методи навчання такими прийомами та способами, які сприяли б формуванню в суб'єктів учіння мотивації учіння, майбутньої професійної діяльності та змістовних життєвих настанов, високого рівня активності й емоційної заангажованості в навчально-пізнавальній діяльності, створенню умов для активного самостійного набуття учнями загальнонаукових та професійних знань, навичок та вмінь. Використання методів активізації сприяє впровадженню в дидактичний процес технологій особистісно орієнтованого навчання та забезпечує особистісну спрямованість кожного навчального заходу. Під час проведення особистісно орієнтованого навчального заняття викладач повинен з повагою ставитися до будь-якого висловлювання учня з обговорюваної теми. В таких умовах студенти прагнуть бути «почутими», без вагань висловлюватимуть свої думки, пропонуватимуть, не боячись помилитися, свої варіанти для обговорення. Отже, сучасна дидактика вимагає від суб'єктів учіння не тільки зрозуміти, запам'ятати й відтворити отримані знання, але й, найголовніше, – вміти ними оперувати, ефективно застосовувати в професійній діяльності й творчо розвивати. Досягненню цієї мети сприяють методи активізації навчально-пізнавальної діяльності, спрямовані на розвиток в студентів творчого самостійного мислення і

здатності кваліфіковано розв'язувати професійні завдання. Використання цих методів забезпечує тісний зв'язок теорії з практикою, розвиток нестандартного стилю мислення, рефлексивної сфери мислення (самосвідомості й саморегуляції розумової діяльності), створення атмосфери співробітництва, розвиток навичок спілкування. Методи активізації навчально-пізнавальної діяльності – це сукупність прийомів і способів психолого-педагогічного впливу на студентів, що (порівняно з традиційними методами навчання) першою чергою спрямовані на розвиток у них творчого самостійного мислення, активізацію пізнавальної діяльності, формування творчих навичок та вмій нестандартного розв'язання певних професійних проблем і вдосконалення навичок професійного спілкування. Основними факторами, які сприяють творчому ставленню учнів до дидактичного процесу і його результатів, є: професійний інтерес, нестандартний характер навчально-пізнавальної діяльності, змагальність, ігровий характер занять, емоційність, проблемність.

Тема 7. Організаційні форми навчання. Урок. Лекція. Семінар. Ефективність навчально-виховної роботи визначається не тільки методами викладання-учіння, а також і формами його організації. Форма організації навчання як дидактична категорія означає зовнішній бік організації навчального процесу, пов'язаний з кількістю учнів, часом і місцем навчання, а також із порядком його здійснення. Форма організації навчання – спосіб організації навчальної діяльності, що регулюється певним розпорядком; зовнішнє вираження погодженої діяльності педагогів й учнів, здійснюється в певному порядку й у певному режимі. Загальноприйнятими формами організації навчальної роботи є: колективна – лекції й семінарські заняття у вузі, екскурсії, факультативні заняття й т.п.; індивідуальна – самостійна робота, дипломні й курсові проекти. Вибір форм організації навчання обумовлюється: завданнями освіти й виховання, особливостями змісту різних предметів і їхніх окремих розділів, конкретним змістом занять, складом, рівнем підготовки й можливостями учнів. Класно-урочна форма навчання. З формуванням класно-урочної системи навчання в педагогіці почали використовувати такі поняття, як навчальний рік, навчальний день, урок, перерва, чверть, канікули, її ефективність була настільки очевидною, що незабаром вона стала головною в школах багатьох країн світу. Белл-Ланкастерська система взаємного навчання. Ґрунтується на ідеї Я.А. Коменського про можливість залучення кращих учнів до навчання інших. Суть її в тому, що через гостру недостачу вчителів один учитель навчав 200-300 учнів різного віку. У першій половині дня він займався із групою старших учнів, у другій половині дня кращі учні займалися з молодшими, передаючи їм отримані знання. Мангеймська форма вибіркового навчання. Виникла наприкінці XIX в. як спроба відмовитися від класно-урочної системи. Уперше була застосована в німецькому місті Мангейм доктором Йозефом Антоном Зиккингером. Суть форми - учнів, залежно від їхніх здатностей і успішності, розподіляли по класах на слабких, середніх і сильних. Відбір здійснювався на основі спостережень, результатів психометричних обстежень, характеристик учителів і іспитів. Дальтон-План. Уперше застосований в 1903 р. в американському місті Дальтон Єленою Паркхерст. Ця система ґрунтується на забезпеченні кожного учня можливістю працювати індивідуально, у відповідності зі своїм темпом. Загального плану (розкладу) занять не було, колективна робота проводилася протягом години, інший час учні вивчали матеріал індивідуально, звітуючи про виконання кожної теми перед учителем відповідного предмета. Бригадно-лабораторна форма навчання. У другій половині 20-х років XX ст. небагато змінений дальтон-план був використаний в організації бригадно-лабораторної форми навчання, що поєднувала колективну роботу бригади з індивідуальною роботою учнів. Розподілені на невеликі групи-бригади (по 5- 7 чоловік), учні вчилися за спеціальними підручниками («робочими книгами»), виконували спеціально визначені вчителем денні, тижневі, місячні «робочі завдання» з кожного навчального предмету. Ця система знижувала роль учителя, не давала міцних знань, породжувала безвідповідальні відносини до навчання. Але окремі її елементи ефективні: групові завдання при виконанні лабораторних і практичних робіт, самостійне пророблення підручника, довідкової й допоміжної літератури. Процес навчання у вищій школі реалізується в межах багатоманітної цілісної системи організаційних форм навчання. Залежно від мети форми організації навчального процесу класифікують на такі форми навчального процесу: лекції,

практичні, семінарські, лабораторні, заняття; Самостійна робота студентів; експедиції, екскурсії, конференції; форми організації науково – дослідної роботи студентів (науково – дослідні гуртки, проблемні групи, студентські наукові товариства).

Тема 8. Навчально-політологічний процес: методика підготовки і читання лекцій. Лекція — провідна форма навчально-політологічного процесу. Виникнення лекційного викладання та основні етапи його розвитку. Переваги і недоліки лекції. Основні функції навчальної лекції з соціально-політичних дисциплін: освітня, мотиваційна, виховна. Основні вимоги до вузівської лекції з соціально-політичних дисциплін. Методика підготовки лекції. Основні етапи процесу підготовки лекції: визначення теми, мети і складання плану лекції; збирання, вивчення і відбір матеріалу; складання робочих записів. Тема лекції — складова соціально-політичних дисциплін як навчальної дисципліни. Визначення кола питань для розгляду в лекції та складання її плану. Структура лекції: вступ, основна частина, висновки, основні вимоги до її компонентів. Співвідношення змісту лекції з навчальною програмою і підручником. Написання тексту лекції. Значення робочих записів викладача, їх види і методика складання при підготовці до лекції. Методика читання навчальної лекції. Формулювання теми, питань плану, мети і провідної ідеї лекції. Рекомендації щодо списку літератури. Дотримання логічної послідовності у викладі матеріалу, розкритті змісту питань основної частини лекції. Формулювання визначень. Аргументованість викладу матеріалу. Активізація пізнавальної діяльності студентів. Використання проблемних методів, засобів унаочнення і технічних засобів навчання. Закінчення лекції. Викладач як суб'єкт лекції. Основні вимоги до мови лектора. Емоційність викладу матеріалу; налагодження контакту і зворотного зв'язку з аудиторією. Темп читання та обсяг навчальної лекції. Особливості методики читання окремих видів лекцій з соціально-політичних дисциплін. Види навчальних лекцій з соціально-політичних дисциплін: вступна, установча, систематична (нормативна), оглядова, підсумкова. Особливості їх читання. Особливості методики читання лекцій студентам заочної форми навчання. Контроль за якістю лекцій як важлива складова частина навчально-методичної роботи кафедри. Форми контролю якості лекцій. Основні положення рецензії на навчальну лекцію.

Тема 9 . Семінарські заняття з соціально-політичних дисциплін: методика їх підготовки і проведення. Семінар як основна форма навчально-політологічного процесу. Функції семінарського заняття: освітня, контролююча, виховна. Освітні та виховні завдання, які розв'язуються за допомогою семінарських занять. Особливості семінару як форми навчання, його переваги і недоліки. Співвідношення між лекціями і семінарами. Різноманітність форм семінарських занять з політології. Основні форми семінарів, їх переваги і недоліки. Необхідність упровадження активних форм семінарських занять, наприклад, ділова гра (її методичне й організаційне забезпечення). Особливості проведення семінарів за модульно-рейтинговою системою. Методика підготовки до семінарського заняття. Основні етапи процесу підготовки викладача до семінару: визначення мети заняття, збирання і вивчення матеріалу, методична розробка. Методика складання плану семінарського заняття та основні вимоги до нього. Елементи структури семінару: вступ, обговорення питань, висновки, основні вимоги до них. Зміст і структура методичної розробки до семінарського заняття. Методика проведення семінару. Початок семінарського заняття. Вступне слово викладача. Методика опитування студентів на семінарі. Прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів на семінарі. Значення дискусій, які виникають на семінарському занятті, та роль викладача в їх проведенні. Заключне слово викладача. Контроль і оцінка знань студентів, їх значення. Завдання студентам з 16 підготовки до наступного семінару. Загальні та індивідуальні завдання. Оптимальний обсяг літератури, яка рекомендується студентам до семінару.

Тема 10. Дискусія як ефективний метод проведення занять зі соціально-політичних дисциплін. Дискусія (дослідження, розгляд) – спільне обговорення групою будь-якої теми, яка представляє спільний інтерес. Зіткнення різних ідей, думок під час дискусії; обговорення поглядів, концепцій, взаємовідносини між людьми. Діалог – розмова між двома або кількома особами. Навчальний діалог може проходити у формі вигаданої суперечки двох історичних фігур або вчених, коли співставляються їх позиції, відстоюються погляди представників різних

наукових шкіл. Різноманітність техніки проведення дискусії, її початок, закінчення, форми проведення. Негативні сторони проведення дискусії. Роль викладача в організації проведення дискусії. Прийоми та методи проведення дискусії. Визначення правил проведення дискусії на відповідну тему. Групова взаємодія студентів, розподіл ролей серед студентів. Роль ведучого під час дискусії. Чотири основні стадії для розвитку навиків критичного мислення. Мозковий штурм. Психолого-педагогічні аспекти проведення дискусії.

Тема 11. Нетрадиційні методи викладання соціально-політичних дисциплін. Опитування громадської думки. Два способи опитування як метод викладання: 1) проведення соціологічного опитування з будь-якої проблеми (імідж кандидата в депутати, рейтинг політичних партій у виборах, ставлення населення до економічних та політичних проблем тощо); 2) використання відповідей родичів, друзів, колег та знайомих у вивченні таких питань, як політична поведінка громадян в демократичному суспільстві, політична соціалізація, виборчий процес тощо. Запрошення громадсько-політичних діячів на заняття. Контакт із громадських діячем урізноманітнює, зацікавлює, стимулює викладання та навчання, сприяє розширенню знань слухачів. Рольові ігри як засіб активізації творчого потенціалу учасників, вироблення умінь аналізувати складні соціальні процеси, прищеплення навиків колективної роботи з конкретної проблеми. Основні складові рольових ігор. Основні методики проведення рольових ігор.

Тема 12 Навчально-політологічний процес: організація самостійної роботи та організація контролю політологічних знань здобувачів вищої освіти. Навчально-політологічний процес: місце, значення і форми самостійної роботи студентів. Організація самостійної роботи студентів як одна з найважливіших складових системи навчально-політологічного процесу. Підвищення ролі самостійної роботи студентів. Форми і види самостійної роботи студентів. Навчальна самостійна робота та її види. Лекція як об'єкт самостійної роботи. Підготовка до семінарських занять. Вивчення навчальної і наукової літератури. Формування у студентів навичок самостійної роботи з книгою. Самостійну роботу розглядають як дидактичну форму навчання, що є системою організації педагогічних умов, які забезпечують управління навчальною діяльністю студентів. Проходить вона без участі викладача. Без умінь самостійної роботи молодий фахівець не зможе вдосконалюватись і відповідати вимогам професійної діяльності. Самостійна робота - це специфічний вид учіння, головною метою якого є формування самостійності студентів, їхніх умінь та якостей, яке здійснюється в самостійній роботі опосередковано через зміст і методи всіх видів навчальних занять. Самостійна робота як діяльність учіння має дві основні мети: розвиток самостійності як якості особистості та засвоєння студентами професійних знань, формування в них фахових умінь та навичок. Перша частіше розвивається в позааудиторній самостійній роботі, а друга - під час занять. На думку А.П. Мінакова, «самостійна робота - це передусім самостійна думка. Треба вчити самостійно мислити і на лекціях, і під час вирішення задач. Творчо працювати може тільки той, хто мислить. Тому завдання викладача - зумовити виникнення думок, стимулювати активність і самостійність вже на лекціях, семінарах, уроках. А самостійність мислення сприятиме бажанню самостійно працювати, не очікуючи вказівок та спонукань ззовні». Якісний опис самостійності як результату навчання в умовах активізації самостійної роботи може виявлятися через вміння студентів систематизувати, планувати, контролювати й регулювати, свою діяльність без постійної допомоги та керівництва викладача. Науково-дослідницька самостійна робота студентів та її види: участь у роботі теоретичних конференцій, наукових гуртків і проблемних груп, написання рефератів, конкурсних, курсових, бакалаврських, дипломних і магістерських робіт. Методика написання дипломної та магістерської роботи з політології. Цілі дипломної та магістерської роботи. Основні компоненти структури наукової роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури та вимоги до них. Оформлення наукової роботи. Організація написання та порядок захисту наукової роботи.

Система контролю знань студентів у вищих навчальних закладах. Поточний і підсумковий контроль, його функції. Форми поточного контролю: індивідуальна співбесіда, колоквиум, контрольна робота. Організація поточного контролю у формі усного опитування на семінарських і практичних заняттях, у формі виконання письмових робіт — контрольних, рефератів;

тестування як допоміжний засіб, що визначає рівень засвоєння студентами теоретичних положень, основних політичних понять і категорій, конкретних методів і прийомів вирішення політологічних завдань, методики прийняття політичних рішень тощо. Методика виконання контрольних робіт студентами заочної форми навчання. Проведення семестрових атестацій і підрахунок рейтингу успішності кожного студента денної і вечірньої форм навчання з комплексу фахових дисциплін. Організація підсумкового контролю знань. Форми підсумкового контролю — семестровий контроль і державна атестація. Залік як форма семестрового контролю. Особливості проведення письмового та усного заліків з політології; застосування диференційованого заліку (з оцінкою). Іспит — навчальна, контролююча і виховна функції; форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичних положень і практичного матеріалу програми навчальної дисципліни. Методика підготовки викладача до іспиту. Складання переліку питань до іспиту та екзаменаційних білетів. Проведення передекзаменаційних консультацій. Методика опитування студентів на іспиті. Дидактичні принципи, які лежать в основі перевірки та оцінки знань. Основні вимоги до проведення іспитів з політології в усній і письмовій формах. Правила використання студентом допоміжних засобів під час екзамену — калькуляторів, комп'ютерів, довідників, законодавчо-нормативних документів, навчальної програми дисципліни. Особливості методики підготовки і проведення державного іспиту. Залік як форма підсумкового контролю студентів. Методика підготовки викладача до заліку. Складання переліку питань. Організація відпрацювання студентами пропущених занять. Зарахування заліку за результатами роботи протягом семестру. Методика проведення заліку. Оформлення результатів заліків та іспитів — заповнення відомості, залікової книжки. Курсова робота як форма перевірки виконання студентами практичних робіт і засвоєння теоретичного матеріалу з профільних дисциплін; вимоги до оформлення курсової роботи; рецензування курсової роботи. Випускна (дипломна) робота як форма перевірки отримання студентом системи знань, необхідних для присвоєння йому відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня з обраної спеціальності; вимоги до оформлення випускної роботи.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		сем	лаб	с.р.	
Тема 1. Предмет методики викладання соціально-політичних дисциплін.	10	2	2	-	6
Тема 2. Педагогічні засоби викладання соціально – політичних дисциплін.	9		2	-	7
Тема 3. Використання технічних засобів навчання .	9		2	-	7
Тема 4. Викладач як суб'єкт педагогічного процесу. Етика взаємовідносин викладача і здобувача вищої освіти.	11	2	2	-	7
Тема 5. Методи викладання соціально – політичних дисциплін.	10	2	2	-	6
Тема 6. Активні та інтерактивні методи активізації навчально –пізнавальної діяльності.	9		2	-	7
Тема 7. Організаційні форми навчання. Урок. Лекція. Семінар.	11	2	2	-	7
Тема 8. Навчально-політологічний процес: методика підготовки і читання лекцій.	10	2	2	-	6
Тема 9. Семінарські заняття з соціально-політичних дисциплін: методика їх підготовки і проведення.	11	2	2	-	7

Тема 10. Дискусія як ефективний метод проведення занять зі соціально-політичних дисциплін.	11	2	2	-	7
Тема 11. Нетрадиційні методи викладання соціально-політичних дисциплін.	8		2	-	6
Тема 12. Навчально-політологічний процес: організація самостійної роботи та організація контролю політологічних знань здобувачів вищої освіти.	11	2	2	-	7
Усього годин	120	16	24	-	80

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет методики викладання соціально-політичних дисциплін.	2
2	Тема 2. Педагогічні засоби викладання соціально – політичних дисциплін.	2
3	Тема 3. Використання технічних засобів навчання .	2
4	Тема 4. Викладач як суб'єкт педагогічного процесу. Етика взаємовідносин викладача і здобувача вищої освіти.	2
5	Тема 5. Методи викладання соціально – політичних дисциплін.	2
6	Тема 6. Активні та інтерактивні методи активізації навчально –пізнавальної діяльності.	2
7	Тема 7. Організаційні форми навчання. Урок. Лекція. Семінар.	2
8	Тема 8. Навчально-політологічний процес: методика підготовки і читання лекцій.	2
9	Тема 9. Семінарські заняття з соціально-політичних дисциплін: методика їх підготовки і проведення.	2
10	Тема 10. Дискусія як ефективний метод проведення занять зі соціально-політичних дисциплін.	2
11	Тема 11. Нетрадиційні методи викладання соціально-політичних дисциплін.	2
12	Тема 12. Навчально-політологічний процес: організація самостійної роботи та організація контролю політологічних знань здобувачів вищої освіти.	2
	Разом	24

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет методики викладання соціально-політичних дисциплін.	6
2	Тема 2. Педагогічні засоби викладання соціально – політичних дисциплін.	7
3	Тема 3. Використання технічних засобів навчання .	7
4	Тема 4. Викладач як суб'єкт педагогічного процесу. Етика взаємовідносин викладача і здобувача вищої освіти.	7
5	Тема 5. Методи викладання соціально – політичних дисциплін.	6
6	Тема 6. Активні та інтерактивні методи активізації навчально –пізнавальної діяльності.	7
7	Тема 7. Організаційні форми навчання. Урок. Лекція. Семінар.	7
8	Тема 8. Навчально-політологічний процес: методика підготовки і читання лекцій.	6
9	Тема 9. Семінарські заняття з соціально-політичних дисциплін: методика їх підготовки і проведення.	7

10	Тема 10. Дискусія як ефективний метод проведення занять зі соціально-політичних дисциплін.	7
11	Тема 11. Нетрадиційні методи викладання соціально-політичних дисциплін.	6
12	Тема 12. Навчально-політологічний процес: організація самостійної роботи та організація контролю політологічних знань здобувачів вищої освіти.	7
	Разом	80

8. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю
ПР 11. Володіти сучасними технологіями викладання суспільно-політичних дисциплін у вищій школі.	опитування, участь у дискусіях; виконання практичних завдань (складання таблиць, написання словника); виконання завдань самостійної роботи, написання реферату, складання презентації, залік.

Забезпечення тематикою дисципліни успішного опанування програмних результатів навчання для здобувачів вищої освіти

Теми занять	Програмні результати навчання	Разом
	ПР11	
Тема 1. Предмет методики викладання соціально-політичних дисциплін.	+	1
Тема 2. Педагогічні засоби викладання соціально – політичних дисциплін.	+	1
Тема 3. Використання технічних засобів навчання .	+	1
Тема 4. Викладач як суб'єкт педагогічного процесу. Етика взаємовідносин викладача і здобувача вищої освіти.	+	1
Тема 5. Методи викладання соціально – політичних дисциплін.	+	1
Тема 6. Активні та інтерактивні методи активізації навчально – пізнавальної діяльності.	+	1
Тема 7. Організаційні форми навчання. Урок. Лекція. Семінар.	+	1
Тема 8. Навчально-політологічний процес: методика підготовки і читання лекцій.	+	1
Тема 9. Семінарські заняття з соціально-політичних дисциплін: методика їх підготовки і проведення.	+	1
Тема 10. Дискусія як ефективний метод проведення занять зі соціально-політичних дисциплін.	+	1
Тема 11. Нетрадиційні методи викладання соціально-політичних дисциплін.	+	1
Тема 12. Навчально-політологічний процес: організація самостійної роботи та організація контролю політологічних знань здобувачів вищої освіти.	+	1
Разом	12	12
максимальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, % 100	100	100
мінімальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, % 60	60	60

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання.

Критерії успішного опанування програмних результатів навчання

Програмні результати навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	Максимальна кількість балів	Мінімальний пороговий рівень оцінок, балів
ПР11	100	100	60
Разом	100	100	60

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

9. Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю								Разом	
	Опитування, участь у дискусіях		Виконання практичних завдань		Реферат, презентація		Виконання завдань самостійної роботи			
	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
ПРН11	22	36	14	24	10	16	14	24	60	100
Разом	22	36	14	24	10	16	14	24	60	100

Одним із обов'язкових елементів навчального процесу є систематичний поточний контроль засвоєння знань та підсумкова оцінка рівня засвоєння навчального матеріалу і вміння використовувати ці знання на практиці.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за видами навчальної роботи:

- опитування, участь у дискусіях: 0-3 балів;
- виконання практичних завдань (написання есе, таблиці, схеми): 0-2 балів;
- підготовка реферату та мультимедійної презентації: 0-8 балів;
- виконання завдань самостійної роботи: 0-2 бали

Форма проведення підсумкового контролю згідно з робочим та навчальним планом - залік.

10. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи студентів				
	Опитування, участь у дискусіях	Виконання практичних завдань	Реферат Презентація	Виконання завдань самостійної роботи	Разом по темі
Тема 1. Предмет методики викладання соціально-політичних дисциплін.	3	2		2	7
Тема 2. Педагогічні засоби викладання соціально – політичних дисциплін.	3	2		2	7
Тема 3. Використання технічних засобів навчання	3	2		2	7
Тема 4. Викладач як суб'єкт педагогічного процесу. Етика взаємовідносин викладача і здобувача вищої освіти.	3	2		2	7

Тема 5. Методи викладання соціально – політичних дисциплін.	3	2		2	7
Тема 6. Активні та інтерактивні методи активізації навчально –пізнавальної діяльності.	3	2		2	7
Тема 7. Організаційні форми навчання. Урок. Лекція. Семінар.	3	2		2	7
Тема 8. Навчально-політологічний процес: методика підготовки і читання лекцій.	3	2		2	7
Тема 9. Семінарські заняття з соціально-політичних дисциплін: методика їх підготовки і проведення.	3	2		2	7
Тема 10. Дискусія як ефективний метод проведення занять зі соціально-політичних дисциплін.	3	2		2	7
Тема 11. Нетрадиційні методи викладання соціально-політичних дисциплін.	3	2		2	7
Тема 12. Навчально-політологічний процес: організація самостійної роботи та організація контролю політологічних знань здобувачів вищої освіти.	3	2		2	7
Реферат			8		
Презентація			8		16
Разом	36	24	16	24	100

Критерії та шкала оцінювання

Критерії та шкала оцінювання опитування на семінарських заняттях

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
Завдання передбачає перевірку теоретичного матеріалу, зокрема ключових понять теми.	<p>0, 1, 2 або 3 бали:</p> <p>3 бали, якщо здобувач вищої освіти ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади, аргументує їх;</p> <p>2 бали, якщо здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки;</p> <p>1 бал, якщо здобувач вищої освіти розкриває основні положення певної теми поверхнево, викладає матеріал непослідовно, без певної логіки; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;</p> <p>0 балів, якщо відповідь неправильна або відсутня.</p>

Критерії та шкала оцінювання практичних завдань на семінарських заняттях

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
Виконання навчальних завдань Навчальні завдання передбачають складання таблиць	<p>0, 1 або 2 бали</p> <p>2 бали, якщо практичні завдання виконані та повністю розкриті питання таблиць;</p> <p>1 бал, якщо надано частково правильну відповідь;</p> <p>0 балів, якщо практичне завдання не виконано</p>

Критерії та шкала оцінювання написання реферату

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
<p>Написання реферативної роботи</p> <p>Написання реферату передбачає висвітлення окремої теми з навчального матеріалу або її окремої частини</p>	<p>0, 1, 2, 3-4, 5, 6, 7 або 8 балів</p> <p>8 балів, якщо виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: означені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання;</p> <p>7 балів, якщо виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання</p> <p>6 балів, якщо основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки. Не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано, матеріал відтворюється в повному обсязі; обґрунтовано, логічно, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки;</p> <p>5 балів, якщо основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді;</p> <p>3-4 бали, якщо є істотні відступи від вимог до реферування. зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутній висновок;</p> <p>1-2 бали, якщо тема реферату не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми;</p> <p>0 балів, якщо реферативна робота не виконана;</p>

Критерії та шкала оцінювання презентації

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
<p>Підготовка та захист презентаційної роботи</p> <p>Підготовка презентації передбачає висвітлення окремої теми з навчального матеріалу або її окремої частини</p>	<p>0, 1, 2, 3-4, 5-6, 7, 8 балів</p> <p>8 балів, якщо виконані всі вимоги до підготовки й захисту презентації: означені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема презентації розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання;</p> <p>7 балів, якщо виконані всі формальні вимоги до підготовки й захисту презентації: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Зокрема, ідея презентації виражена імпліцитно або експліцитно, всі фрагменти тексту співвідносяться з</p>

	<p>основною ідеєю, тема презентації розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання</p> <p>5-6 балів, якщо основні вимоги до підготовки презентації і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки. Не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано, матеріал відтворюється в повному обсязі; обґрунтовано, логічно, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки;</p> <p>3-4 бали, якщо основні вимоги до підготовки презентації і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, ідея презентації виражена, але фрагменти тексту презентації частково відповідають меті; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді;</p> <p>2 бали, якщо є істотні відступи від вимог до підготовки презентації. зокрема: ідея презентації виражена не чітко, фрагменти тексту зовсім не відповідають комунікативному наміру або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутній висновок;</p> <p>1 бал, якщо тема презентації не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми;</p> <p>0 балів, якщо презентація не виконана;</p>
--	--

Критерії та шкала оцінювання завдань самостійної роботи

Тип / опис завдання	Шкала оцінювання
<p>Виконання завдань самостійної роботи</p> <p>Завдання самостійної роботи передбачають розкриття основних важливих компонентів кожної з тем</p>	<p>0, 1 або 2 бали</p> <p>2 бали, якщо навчальні завдання виконані та повністю розкриті всі питання;</p> <p>1 бал, якщо надано частково правильну відповідь;</p> <p>0 балів, якщо навчальне завдання не виконано</p>

12. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Вайнола Ренате Методика викладання дисциплін соціально-педагогічного циклу. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 140 с.
2. Головенкін Володимир. Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
3. Дічківская Ілона Інноваційні педагогічні технології. К.: Академія. Серія книг Альма-матер. 2015. 304 с.
4. Зайченко Іван, Теслюк Валентина, Каленський Андрій Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : Навчальний посібник. К. : Ліра-К, 2018. 484 с.
5. Каплінський Василь Методика викладання у вищій школі. К.: КНТ. 2020. 225 с.
6. Литвинов Андрій Педагогічний провайдинг інновацій в освіті. Суми: Університетська книга. 2017 268 с.
7. Литовченко Ірина, Саєнко Микола Дидактичний потенціал цифрових освітніх технологій для освітнього процесу. Монографія. К.: Центр навчальної літератури. 2021. 154 с.
8. Ортинський Володимир Педагогіка вищої школи. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 472 с.
9. Теслюк Валентина Індивідуальний стиль педагогічного спілкування викладача: теоретико-методичний аспект. К.: Ліра-К. 2018. 212 с.
10. Scott Thornbury's 30 Language Teaching Methods. Cambridge University Press. 2017 130 с.

Допоміжні

1. Волошин М.Д., Ларичева Л.П., Черненко Я.М. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2014. 260 с.
2. Гладуш В.А. Педагогіка вищої школи : теорія, практика, історія : Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко Д., 2014. 416 с.
3. Ільченко А.М., Подлесна Г.В. Організаційно-методичні засади підготовки майбутніх викладачів вищої школи до роботи в інклюзивному освітньому середовищі // Humanitarium. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.); Ніжин (Чернігів.обл.) : Лисенко М.М., 2018. Том 43, Вип. 2 : Педагогіка. С.34-45.
4. Ільченко А.М., Подлесна Г.В. Особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти в процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін // Всеукраїнський науковопрактичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії». Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору». К.: Гнозис, 2018. №6. Кн. 2. Том III (81). С.184-194.
5. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. К. : Знання, 2005. 486 с.
14. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи. К. : Знання, 2007. 399 с.
6. Марченко Н.В., Макаренко О.Л., Прохор І.П., Титаренко Н.Ю., Трифонова О.М. Вища освіта України №3 (додаток 2). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». Т. 2. К., 2014 р. 480 с.
7. Ногас Н. Державна політика у галузі освіти України : сутність та зміст. Актуальні проблеми правознавства. 1 (21) / 2020. С. 87–95.
8. Немченко С.Г. Педагогіка вищої школи : Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
9. Подлесна Г.В., Ільченко А.М. Шляхи реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання в процесі формування особистості здобувача вищої освіти // Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії». Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору». К.: Гнозис, 2018. №6. Кн. 2. Том I (79). С. 389-400.
10. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І Психологія вищої школи : підруч. для студ. ВНЗ. Вид. 3-є, випр. і доп. К. : Каравела, 2011. 360 с.
11. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів магістратури вищих навчальних закладів непедагогічного профілю. Херсон, 2011. 608 с.
12. Шляхтун П.П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін : навчальний посібник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 224 с.
13. Biggs J., Tang C. Teaching for quality learning at university. McGraw-Hill International, 2011 36 p.
14. De Boer H. et al. Progress in higher education reform across Europe : Governance reform. Enschede : Center for Higher Education Policy Studies. 2010. 695 p.
15. Henard F., Roseveare D. Fostering quality teaching in higher education: Policies and Practices. An IMHE Guide for Higher Education Institutions. 2012. 54 p.
16. Anastasiia Bessarab, Volodymyr Sadivnychi, Alla Ichenko, Galyna Ripka, Valentyna Shaposhnikova, Elvira Tainel. Development of students' research activity during studying at higher education institutions. Studies of applied economics. Special issue innovation in the economy and society of the digital age. Vol. 39, No. 5 (2021). URL : <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85107275663&origin=resultslist>
17. Kwiek Marek. Knowledge Production in European Universities: States, Markets, and Academic Entrepreneurialism. Peter Lang, 2013. 482 p.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років. URL : http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncepc.pdf

2. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року №1556 – VII // Відомості Верховної Ради України, від 19.09.2014р./№37-38/ стр.2716, ст.2004. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
4. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки України. URL: <http://profy.nplu.org/lsite/fi>
5. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
6. Т. Finikov, О. Sharov. Monitoring the integration of ukrainian higher education system into the european higher education and research area. Kyiv, 2014. 136 p. URL : http://www.edupolicy.org.ua/_dx/assets/images/Analit2en_web.pdf